

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних завдань

з курсу

«УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»

(для студентів 5 курсу заочної форми навчання за напрямом
6.030509 «Облік і аудит», слухачів другої вищої освіти
спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»)

Харків ХНАМГ 2008

Методичні вказівки до виконання практичних занять з курсу «УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК» (для студентів 5 курсу заочної форми навчання за напрямом 6.030509 «Облік і аудит», слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.050106 «Облік і аудит») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: В. Ф. Петрова, О. А. Андренко. – Х.: ХНАМГ, 2008 – 41 с.

Укладачі: В. Ф. Петрова,
О. А. Андренко

Рецензент: д.е.н., проф. А. Є. Ачкасов

Рекомендовано кафедрою економіки управління будівництвом і міським господарством факультету післядипломної освіти і заочного навчання, протокол № 1 від 28 серпня 2007 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗМІСТ КУРСУ	5
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИЧНИХ ВКАЗІВОК	7
СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	8
Завдання 1.....	8
Завдання 2.....	9
Завдання 3.....	12
Завдання 4.....	14
Завдання 5.....	16
Завдання 6.....	18
Завдання 7.....	19
Завдання 8.....	21
Завдання 9.....	22
Завдання 10.....	23
Завдання 11.....	24
Завдання 12.....	25
Завдання 13.....	26
Завдання 14.....	28
Завдання 15.....	29
Завдання 16.....	30
Завдання 17.....	31
ТЕСТИ	33
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	40

ПЕРЕДМОВА

Перехід до економічних методів управління вимагає докорінної перебудови й удосконалення обліку. Насамперед він повинен орієнтуватися не стільки на зовнішніх споживачів інформації, скільки на задоволення потреб апарату управління підприємством. Об'єктивна потреба посилити інформаційно-аналітичні функції обліку, ліквідувати розрив між можливостями інформаційної системи і потребами управління підприємством зумовлює необхідність створення і розвитку управлінського обліку.

Сучасний управлінський облік генерує необхідну інформацію про основні показники господарсько-фінансової діяльності підприємства не тільки для потреб поточного й оперативного, але й стратегічного управління.

Дисципліна «Управлінський облік» є складовою частиною загальної системи знань із бухгалтерського обліку, орієнтованих на посилення інформаційно-аналітичної функції обліку, й важливою ланкою в розбудові ринкових відносин. Вона розкриває концептуальні засади збору, систематизації та аналізу облікової інформації з метою формування альтернативних варіантів управлінських рішень.

Метою дисципліни «Управлінський облік» є надання знань і навиків організації та методики управлінського обліку, його удосконалення з урахуванням зарубіжного досвіду та застосування у практичній роботі суб'єктів підприємницької діяльності. Важливе значення має набуття студентами теоретичних та практичних навичок, з обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг), доходів та інших об'єктів обліку. Вивчення цього курсу сприятиме формуванню фахівців відповідно до нових тенденцій і вимог до підготовки висококваліфікованих спеціалістів, здатних ефективно керувати підприємством, знаходити шляхи підвищення його рентабельності й прибутковості, спираючись на внутрішні не використані резерви, прогнозувати діяльність на перспективу і тим самим попереджувати про можливі негативні тенденції розвитку підприємства, погіршення показників його господарсько-фінансової діяльності й фінансового стану.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні узагальнити набуті знання відповідно до тематичного плану й вміти їх використовувати при прийнятті управлінських рішень.

ЗМІСТ КУРСУ

Модуль 1. Система обліку і калькулювання витрат

Тема 1. Зміст дисципліни "Управлінський облік"

Суть управлінського обліку, його функції, значення і місце в загальній системі обліку. Об'єкти, метод і основні принципи управлінського обліку. Порівняльна характеристика управлінського і фінансового обліку. Етапи розвитку управлінського обліку. Управлінський облік в інформаційній системі сучасного підприємства, його системи, складові частини, організація.

Рекомендована література: 1,2,3,11.

Тема 2. Класифікація і поведінка витрат

Об'єкти витрат . Класифікація витрат залежно від мети і завдань управлінського обліку. Визначення розміру витрат діяльності на виробничих і торговельних підприємствах. Класифікація витрат для оцінки запасів і визначення фінансового результату. Класифікація витрат на виробництво для оцінки запасів і визначення фінансового результату. Класифікація витрат для здійснення процесу контролю і регулювання. Функції витрат.

Рекомендована література: 1,2,5,11.

Тема 3. Система обліку і калькулювання за повними витратами

Облік витрат та калькулювання собівартості: види калькуляцій; об'єкти калькуляції і калькуляційні одиниці; способи калькулювання. Суть системи обліку й калькуляції за повними витратами. Порядок застосування стандарткосту. Переваги й недоліки системи обліку і калькуляції за повними витратами.

Рекомендована література: 1,2,5,6,7,11.

Тема 4. Система обліку і калькулювання за змінними витратами

Сутність методу директ-костинг. Простий і розвинутий директ-костинг. Переваги й недоліки системи обліку і калькуляції за змінними витратами.
Рекомендована література: 1,2,5,6,10,11.

Тема 5. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

Мета і методи аналізу взаємозв'язку «витрати - обсяг діяльності – прибуток». Розрахунок точки беззбитковості. Визначення обсягу діяльності, необхідного для одержання бажаного прибутку, а також прибутку при заданому обсязі діяльності. Визначення впливу змін витрат, ціни і обсягу діяльності на прибуток підприємства. Аналіз чутливості прибутку.

Рекомендована література: 1,2,5,11.

Модуль 2. Аналіз, нормування й планування витрат

Тема 6. Система обліку і калькулювання за нормативними витратами

Нормативи витрат і нормативна калькуляція. Аналіз відхилень. Методи аналізу відхилень від норм.

Рекомендована література: 1,2,5,9,11.

Тема 7. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень

Процес ухвалення рішень й релевантності облікової інформації. Ухвалення рішень. Критерії релевантності доходів і витрат. Дійсні й альтернативні витрати. Аналіз варіантів альтернативних рішень.

Рекомендована література: 1,2,5,9,10,11.

Тема 8. Бюджетування і контроль

Сутність і характеристика бюджетування. Види бюджетів і порядок їхнього складання. Бюджетування як спосіб контролю діяльності центрів виник-

нення витрат і центрів відповідальності. Контроль виконання бюджетів і аналіз відхилень. *Рекомендована література: 1,2,5,6,10,11.*

Тема 9. Облік і контроль за центрами відповідальності

Сутність, мета й організація обліку витрат за центрами відповідальності. Формування витрат за місцями виникнення і центрами відповідальності, їх оцінка і контроль. Сучасні моделі обліку витрат й фінансових результатів.

Рекомендована література: 1,2,5,6,8,11.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИЧНИХ ВКАЗІВОК

для проведення практичних занять з дисципліни «Управлінський облік»

Методичні вказівки є необхідним доповненням до курсу лекцій з дисципліни «Управлінський облік». Наведені в них завдання поглиблюють і закріплюють знання з управлінського обліку.

Студенти, користуючись цими методичними вказівками, розглядають рекомендації до виконання практичних завдань, складають і розв'язують задачі, беруть участь у ділових іграх, а головне набувають навиків самостійної роботи з управлінського обліку.

Основне завдання, яке ставилося при підготовці цих методичних вказівок, – надання студенту довідкової, методичної і практичної інформації з питань змісту, обґрунтування та формування інформації з управлінського обліку.

На практичному занятті студенту, який працює з методичними вказівками, треба дотримуватися таких порад:

- не намагатися виконувати завдання, попередньо не опрацювавши лекційний матеріал;
- приступаючи до виконання завдання, переконатися, що Ви зрозуміли його умову й з'ясували мету й кінцеві результати, до яких необхідно дійти;
- у кожному завданні намагайтеся знайти елемент нового, що раніше Вам не було відомо;
- щоразу коротко записуйте умову завдання та хід його розв'язання.

СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль 1. Система обліку і калькулювання витрат

Тема 1. Зміст дисципліни "Управлінський облік"

Завдання 1

Умова завдання

На основі вивченого матеріалу за темою і цих методичних вказівок проведіть порівняння фінансового й управлінського обліку за основними ознаками.

Таблиця 1

№ п/п	Характерні ознаки	Види обліку	
		управлінський	фінансовий
1	Мета обліку		
2	Сутність інформації обліку		
3	Ступінь регламентації		
4	Масштаби охоплення обліковою інформацією		
5	Методологічне підґрунтя		
6	Користувачі інформації		
7	Точність сформованої інформації		
8	Методи ведення обліку		
9	Характеристика даних звітності		
10	Терміни складання звітності		
11	Формування форм вихідної інформації		
12	Ступінь відповідальності		

Необхідно:

- оформити порівняльні характеристики за основними ознаками фінансового й управлінського обліку в таблиці 1.

Методичні вказівки для вирішення завдання 1

На підприємствах ведення фінансового обліку спрямовано на складання форм звітності, визначених нормативно-правовою базою країни. Для відображення фінансово-господарських операцій, що відбуваються в організаціях, використовують основні методи бухгалтерського обліку (рахунки й подвійний запис, документація та інвентаризація, оцінка й калькуляція, бухгалтерський баланс і звітність). Інформація, сформована управлінським обліком, є фактичною і охоплює всю фінансово-господарську діяльність підприємства, подаєть-

ся в чітко регламентовані державою форми звітності й терміни подання. У структурі фінансового обліку дотримується базова рівність: **актив = зобов'язання + власний капітал**. За несвоєчасне подання звітності головний бухгалтер і керівник несуть адміністративну відповідальність. При цьому головними користувачами вихідної інформації є зовнішні користувачі.

Доцільність ведення і порядок організації управлінського обліку належить до компетенції адміністрації підприємства. Управлінський облік містить оперативну й прогнозну інформацію (не завжди абсолютно точні дані) як поточного, так і майбутнього періодів. В управлінському обліку для підвищення ефективності використання вкладень використовується принцип "затрати-результат". Здебільшого інформація узагальнюється за окремими структурними підрозділами, яка задовольняє потреби керівників різного рівня управління. При цьому здебільшого для отримання цифрових даних використовують методи бухгалтерського обліку й статистичні методи формування інформації. Форми звітності розробляються керівництвом підприємства, керівниками структурних підрозділів, економічною службою.

Завдання 2

Умова завдання

Компанія "Руно" застосовує переплетену систему обліку.

Є така інформація про залишки на початок періоду, наведені в реєстрах виробничого обліку:

Рахунок	Дебет	Кредит
Контрольний рахунок фінансового обліку		24283
Незавершене виробництво	10652	
Матеріали	9318	
Готова продукція	4313	
Разом	24283	24286

Є такі дані, пов'язані з операціями звітного періоду:

1. Придбано матеріалів -41286
2. Пряма зарплата - 20444

3. Непряма зарплата -6135
  4. Зарплата персоналу, який займається збутом 5157
  5. Зарплата адміністративного персоналу - 9106
  6. Різні адміністративні витрати - 7213
  7. Різні виробничі витрати - 8680
  8. Різні витрати на збут - 5217
  9. Відпущено матеріалів зі складу:
    - у виробництво -36291,
    - на збут -2958,
    - на адміністративні потреби -1307.
  10. Розподілені виробничі накладні витрати - 14315
  11. Списано адміністративних витрат - 17626
  12. Списано витрат на збут - 13332
  13. Випущено готової продукції -78280
  14. Списано собівартість реалізованої продукції -72500
  15. Дохід від продажу -143650
  16. Списано на фінансові результати собівартість продажу 72500
- Визначено й відображено фінансовий результат -?

Необхідно:

- зробити відповідні записи на рахунках виробничого обліку за нижче наведеною схемою

Сировина		Витрати на збут		Адмін. витрати	
Сальдо 9318					
Об.	Об.	Об.	Об.	Об.	Об.
Сальдо					

Готова продукція		Виробничі накладні		Собівартість	
Сальдо 4313					
Об.	Об.	Об.	Об.	Об.	Об.
Сальдо					

Прибуток і збиток		Контрольний рахунок фінансового обліку	
		Сальдо	
		24283	
Об.	Об.	Об.	Об.
		Сальдо	

Методичні вказівки для вирішення завдання 2

Інтегрована система обліку забезпечує калькулювання собівартості окремих видів продукції і контроль витрат на її виробництво. Це досягається через "вмонтовування" рахунків виробничого обліку у загальну систему рахунків, у результаті чого вони кореспондують із рахунками фінансового обліку. Інтегрована система обліку базується на безперервному обліку запасів.

В основу виокремлення рахунків для обліку витрат підприємства в інтегрованій системі обліку покладено функціональну ознаку. Для цього застосовують рахунки "Виробництво", "Виробничі накладні витрати", "Загальні й адміністративні витрати", "Витрати на збут і реалізацію", "Витрати на дослідження та розробки".

Витрати підрозділів, які здійснюють невикробничі функції (управління, збут, дослідження тощо), не включають у виробничу собівартість продукції. Ці витрати списують на рахунок фінансових результатів у тому обліковому періоді, в якому вони були здійснені.

Групування даних за статтями витрат, видами продукції й центрами відповідальності здійснюються через відповідну організацію аналітичного обліку в межах рахунків, перелічених вище.

В Україні інтегровану систему обліку покладено в основу плану рахунків й звітності про фінансові результати.

Тема 2.Класифікація і поведінка витрат

Завдання 3

Умова завдання

На основі вивченого матеріалу за темою і методичних вказівок проаналізуйте вихідну інформацію з табл. 2.

Таблиця 2

№ п/п	Назва статті витрат
1	Сума послуг транспортної організації з доставки готової продукції
2	Втрати на оплату праці робітників друкарського цеху
3	Зарплата робітників відділу постачання
4	Зарплата комірника складу готової продукції
5	Втрати на оплату праці робітників палітурно-брошурувального цеху
6	Соціальні відрахування на оплату праці робітників друкарського цеху
7	Витрати на придбання паперу, картону
8	Витрати на освітлення виробничих цехів
9	Заробітна плата робітників відділу збуту
10	Витрати на пальне, витрачене на доставку паперу, картону
11	Витрати на розвантаження паперу, картону
12	Заробітна плата робітників відділу комп'ютерної розробки
13	Витрати на рекламу - пошук покупців

14	Витрати на оплату праці робітників обслуговуючого виробництва
15	Витрати на запчастини, використані на ремонт устаткування
16	Представницькі витрати, зазначені під час укладання угод з постачальниками
17	Соціальні відрахування, нараховані на оплату праці робітників обслуговуючої о виробництва
18	Витрати на основні поліграфічні матеріали
19	Витрати на картридж та папір, використаний у відділі комп'ютерної розроб-
20	Витрати на оплату праці робітників відділу комп'ютерного набору
21	Витрати на електроенергію, використану в складі матеріалів
22	Амортизація складу готової продукції
23	Амортизація друкарських машин
24	Витрати на навантаження готової продукції
25	Амортизація обчислювальної техніки відділу комп'ютерного набору
26	Електроенергія, використана в обслуговуючому відділі
27	Витрати на оплату праці робітників відділу пакування готової продукції
28	Витрати на амортизацію приміщення і основних засобів відділу постачання
29	Витрати на амортизацію приміщення і основних засобів відділу збуту
30	Амортизація основних засобів обслуговуючого відділу

Необхідно:

- визначити класифікаційні ознаки витрат за видами діяльності та статтями витрат, наведеними в табл. 2. Рішення оформити у табл. 3.

Таблиця 3

№ п/п	Назва статті витрат	Класифікаційна ознака витрат					
		Витра- ти прямі	Витрати непрямі	Витрати періоду	Витрати на про- дукцію	Витра- ти змінні	Витрати постійні

Методичні вказівки для вирішення завдання 3

Задача з класифікації витрат за видами діяльності складена на умовному прикладі - підприємстві ЗАТ "Галтекс". Підприємство має цехову структуру: цех монтажу, друкарський цех, політурно-брошурувальний цех. У кожному цеху, крім основних виробничих працівників, є начальник цеху, майстер, обліковець. Крім того, є відділи: комп'ютерного набору, комп'ютерного дизайну. Працівники, які здійснюють комп'ютерний набір й розробку комп'ютерного дизайну, виконують окремі стадії виробничого процесу з виготовлення поліграфічної продукції. Для координації їх роботи на підприємстві введена посада начальника відділу, який особисто операцій виробничого характеру не здійснює.

Для забезпечення нормальної роботи підприємства функціонує відділ постачання, який доставляє необхідні для виробництва товарно-матеріальні цінності на склад сировини й матеріалів. Обслуговуванням збуту готової продукції займається відділ збуту.

Обслуговування верстатів основного виробництва здійснює бригада механіків, яка проводить поточний і капітальний ремонт виробничого обладнання. Допоміжну функцію з пакування готової продукції перед відвантаженням покупцю виконує відділ пакування. На балансі підприємства є три вантажних автомобілі, які надають транспортні послуги кожному з структурних підрозділів.

Завдання цієї теми дозволяють студентам засвоїти принципи класифікації витрат залежно від мети обліку зрозуміти принципи класифікації витрат для калькулювання собівартості й оцінки виробленої продукції, оволодіти методикою групування виробничих витрат з метою прийняття управлінських рішень та планування.

Завдання 4

Умова завдання

На основі вивченого матеріалу за темою і цих методичних вказівок проаналізуйте класифікаційні ознаки.

Вхідні дані. Статті витрат умовного підприємства:

Амортизація приміщення відділу постачання.

Вартість придбаних напівфабрикатів, використаних при виготовленні поліграфічної продукції.

Зарплата працівників складу готової продукції.

Зарплата працівників відділу постачання.

Витрати на основні поліграфічні матеріали.

Витрати на оплату праці робітників палітурно-брошурувального цеху.

Орендна плата за друкарський верстат, який виготовляє певний вид продукції.

Витрати на опалення друкарського цеху.

Амортизація ЕОМ, які використовуються в друкарському цеху.

Витрати на запчастини, використовувані обслуговуючим відділом при ремонті машин друкарського цеху.

Витрати на обслуговування виробничого процесу (друкарський цех).

Витрати на утримання основних засобів загальновиробничого призначення. Витрати на транспортування готової продукції.

Витрати на паливо, використане при доставці продукції.

Витрати на паливо, використане при доставці основних матеріалів.

Витрати на освітлення і охорону складу матеріалів.

Витрати на ремонт виробничих будинків.

Витрати на страхування сировини й матеріалів.

Витрати на сертифікацію паперу і картону.

Витрати на дослідження і розробку нових видів продукції.

Амортизація нематеріальних активів відділу комп'ютерної розробки.

Зарплата працівників відділу комп'ютерного набору.

Витрати на опалення приміщення адміністрації заводу.

Необхідно:

- визначити класифікаційні ознаки статей витрат за видами діяльності. Рішення оформити у табл. 4, поставивши у графі, що відповідає класифікаційній ознаці, знак "+":

Таблиця 4

№ п/п	Назва статті витрат	Класифікаційні ознаки витрат			
		постійні	змінні	прямі	непрямі

Методичні вказівки для вирішення завдання 4

При заповненні табл. 4 скористатися методичними вказівками для вирішення практичного завдання 2 й теоретичним матеріалом, викладеним нижче.

Постійні витрати визначаються потужністю підприємства, розмір їх залежить від обсягу й діапазону діяльності. Змінні витрати змінюються прямо пропорційно до зміни випуску продукції.

За способом віднесення на собівартість продукції витрати бувають прямі й непрямі. До прямих витрат належать витрати, які можна віднести на собівартість продукції економічно доцільним шляхом (не потребують складних додаткових розрахунків з розподілу витрат між видами продукції). Непрямі витрати не можна віднести на собівартість продукції економічно доцільним шляхом (потребують складних додаткових розрахунків з розподілу витрат між видами продукції).

Завдання 5

Умова завдання

На основі вивченого матеріалу за темою й цих методичних вказівок у наведеній нижче таблиці визначити невідомі показники:

Таблиця 5

№ п/п	Показники	Позначення	Варіанти				
			1	2	3	4	5
1	Продаж	П	186,5	131,0	220,0	?	175,0
2	Початковий запас ГП	ГПн	22,3	18,0	?	?	36,0
3	Початковий запас незавершеного виробництва	НЗПн	18,7	8,0	30,5	28,0	36,2
4	Прямі матеріальні витрати	ПМЗ	43,1	32,0	37,5	26,5	40,2

5	Прямі витрати на оплату праці	ПЗОТ	?	40,2	34,5	47,3	?
6	Інші прямі витрати	ПДЗ	12,0	7,0	11,0	12,0	8,0
7	Загальновиробничі витрати	ОПЗ	30,0	36,0	?	36,0	39,0
8	Кінцевий запас незавершеного виробництва	НЗПк	32,0	19,2	19,0	?	22,0
9	Собівартість виготовленої продукції	СГП	123,8	104,0	134,5	135,8	154,0
10	Запаси ГП на складі на кінець періоду	ГПк	31,1	?	22,0	42,0	34,0
11	Собівартість реалізованої продукції	СРП	?	84,0	172,5	147,8	?
12	Валовий прибуток	ВП	?	?	?	46,2	?
13	Операційні витрати	ОВ	?	44,5	?	?	?
14	Операційний прибуток (збиток)	ОП	23,5	?	5,0	11,2	7,0

Методичні вказівки для вирішення завдання 5

Для виконання цього завдання треба звернутися до первинних даних, приведених в табл. 5.

Собівартість виготовленої продукції визначається за формулою:

$$\text{СГП} = \text{НЗПн} + \text{ПМЗ} + \text{ПЗОТ} + \text{ПДЗ} + \text{ОПЗ} - \text{НЗПк}, \quad (1)$$

де НЗПн - незавершене виробництво на початок періоду; ПМЗ – прямі матеріальні витрати; ПЗОТ - прямі витрати на оплату праці; ПДЗ – інші прямі витрати; ОПЗ – виробничі накладні витрати; Нзпк - незавершене виробництво на кінець періоду.

Собівартість реалізованої продукції:

$$\text{СРП} = \text{ГПн} + \text{СГП} - \text{ГПк}, \quad (2)$$

де ГПн, ГПк – запаси готової продукції на початок і кінець періоду.

Валовий прибуток:

$$\text{ВП} = \text{ЧД} - \text{СРП}, \quad (3)$$

де ЧД – чистий прибуток.

Операційний прибуток

$$\text{ОП}=\text{ВП}-\text{ОВ},$$

(4)

де ОВ – операційні витрати.

Тема 3. Система обліку й калькулювання за повними витратами

Завдання 6

Умова завдання

На підставі пройденого теоретичного матеріалу за темою та цих вказівок проаналізуйте цифровий матеріал табл. 6.

Таблиця 6

Показники	Місяці		
	1	2	3
Вироблено продукції, од.	3000	3000	3000
Реалізовано продукції, од.	3000	2500	35000
Ціна за одиницю, грн.	50	50	50
<i>Змінні витрати на одиницю, грн :</i>			
- виробничі	25	25	25
- з управління та збуту	10	10	10
<i>Постійні витрати, грн.:</i>			
- виробничі	21000	21000	21000
- з управління та збуту	12000	12000	12000

Необхідно:

- скласти звіт про прибуток підприємства, взявши за основу систему калькулювання повних витрат. Результати оформити за формою табл. 7.

Таблиця 7

Показники	Місяці		
	1	2	3
Дохід від продажу, грн.			
Собівартість реалізованої продукції, грн.			
Валовий прибуток, грн.			
Операційні витрати, грн.			
Операційний прибуток, грн.			

Методичні вказівки для вирішення завдання 6

При проведенні розрахунку слід врахувати, що метод калькулювання повних витрат передбачає включення до собівартості всіх змінних і постійних виробничих витрат.

Розбіжність обсягів виробництва і реалізації у другому й третьому місяці призводить до того, що в собівартість реалізованої продукції не можна повністю включити постійні накладні витрати. Вводиться ставка розподілу постійних виробничих накладних витрат ($C_{рпв}$).

$$C_{рпв} = \text{постійні витрати} / \text{щомісячна виробнича потужність}$$

Собівартість реалізованої продукції (СРП) складається із суми змінних витрат + суми постійних витрат, розподілених на реалізовану продукцію.

Наприклад, у другому місяці $СРП = 25 \cdot 2500 + 7 \cdot 2500 = 80\ 000$ грн.

Операційні витрати = змінні невиробничі витрати $\times$ одиницю реалізації + розподілені постійні невиробничі витрати.

Тема 4. Система обліку й калькулювання за змінними витратами

Завдання 7

Умова завдання

На основі теоретичного матеріалу за темою і цих методичних вказівок проаналізуйте цифровий матеріал таблиці 6.

Необхідно:

- на підставі даних табл. 6 скласти звіт про прибуток підприємства, взявши за основу систему калькулювання змінних витрат. Результати оформити за формою табл. 8.

Таблиця 8

Показники	Місяці		
	1	2	3
Дохід від продажу, грн..			
Собівартість реалізованої продукції, грн.			
Виробничий маржинальний дохід, грн.			
Змінні операційні витрати, грн.			
Загальний маржинальний дохід, грн			
Постійні витрати, грн.			
Операційний прибуток, грн			

Методичні вказівки для вирішення завдання 7

У разі використання системи калькулювання змінних витрат не тільки операційні витрати (на управління і збут), а й постійні виробничі витрати розглядають як витрати періоду і списують за рахунок прибутку. Зрештою у собівартість незавершеного виробництва і готової продукції включають тільки змінні виробничі витрати.

Система калькулювання змінних витрат дає змогу визначити маржинальний дохід, широко застосовуваний для аналізу прибутковості й прийняття управлінських рішень.

Формули, що використовуються при вирішенні завдання:

$$\text{Собівартість реалізованої продукції} = \text{Змінні виробничі витрати} \times \text{одиночку реалізації} \quad (5)$$

$$\text{Змінні операційні витрати} = \text{Невиробничі змінні витрати} \times \text{одиночку реалізації} \quad (5)$$

$$\text{Маржинальний дохід} = \text{Продаж} - \text{Змінні витрати} \quad (6)$$

Завдання 8

Умова завдання

Підприємство виготовляє три види продукції А, В, С і має такий результат діяльності за звітний період (табл. 9) .

Таблиця 9- Розрахунок прибутку підприємства в розрізі окремих видів продукції

№ п/п	Показники	Вироби			Разом
		А	В	С	
1	Кількість реалізованої продукції, од.	5000	10000	13000	х
2	Ціна за одиницю, грн.	4	7	3	х
3	Дохід від продажу, грн.	?	?	?	?
4	Прямі матеріали, грн.	8000	30000	20000	58000
5	Пряма зарплата, грн.	4000	12000	12000	28000
6	Виробничі накладні витрати, грн.:				
	- змінні	2000	2000	3000	7000
	- постійні	5000	5000	6000	16000
7	Собівартість	?	?	?	?
8	Прибуток (збиток)	1000	21000	(2000)	20000

Необхідно:

- на підставі даних табл. 6 скласти звіт про прибуток підприємства, взявши за основу систему калькулювання змінних витрат.

Методичні вказівки для вирішення завдання 8

Наведений розрахунок зроблено шляхом калькулювання повних витрат. Він показує, що виріб (треба визначити який) є збитковим. Отже, керівництво поставило питання про припинення виробництва виробу (треба визначити який), щоб уникнути збитку на _____ грн., або збільшити свій прибуток на цю суму.

Треба, подивитися на цю ситуацію з погляду калькуляції змінних витрат. Для цього слід перетворити дані табл. 9 на Звіт про прибуток (табл. 10), що містить показник маржинального доходу. Зробити висновки.

Таблиця 10

№ п/п	Показники	Вироби			Разом
		А	В	С	
1	Дохід від продажу, грн.	20000	70000	39000	129000
2	Змінні витрати, грн				
3	Маржинальний дохід				
4	Постійні накладні витрати, грн.	х	х	х	
5	Прибуток	х	х	х	20000
6	Без виробу ?				
	- маржинальний дохід, грн.				
	- постійні витрати, грн.				
8	Прибуток (збиток)				

Тема 5. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності й прибутку

Завдання 9

Умова завдання

У брошурувальному цеху друкарні знаходяться три верстати для підрізки палітурки: з ручним управлінням, напівавтоматичним управлінням і автоматичним управлінням.

Таблиця 11

Втрати	Верстати		
	з руч-	з напівавто-	з автома-
Постійні	2000	7000	11000
Змінні	0,40	0,20	0,10

Необхідно:

- використовуючи вихідні дані табл. 11, визначити оптимальні обсяги виробництва для кожного з верстатів брошурувального цеху.

Методичні вказівки для вирішення завдання 9

Для визначення оптимальних обсягів виробництва друкованої продукції для кожного верстата скористаємося формулою

$$X=(\Pi_2-\Pi_1):(З_1-З_2), \quad (7)$$

де Π_2 і Π_1 - постійні витрати для варіантів 2 і 1.

$З_1$ і $З_2$ - змінні витрати на одиницю продукції у варіантах 1 і 2.

При здійсненні розрахунків спочатку співставляємо розмір постійних і змінних витрат верстатів з ручним керуванням з верстатами з напівавтоматичним керуванням. Подальший аналіз полягає у порівнянні витрат верстатів з напівавтоматичним управлінням з автоматичним управлінням.

Завдання 10

Умова завдання

На підставі даних табл. 12, теоретичного матеріалу за темою і цих методичних вказівок проаналізуйте цифровий матеріал.

Таблиця 12

Показники	На одиницю продукції, грн.	Разом, грн.
Продаж (700 одиниць)	20	14000
Змінні витрати	12	8400
Маржинальний дохід	8	5600
Постійні витрати	-	3600
Операційний прибуток	-	2000

Необхідно:

- відобразити на графіку зону збитків й зону прибутків.

Методичні вказівки для вирішення завдання 10

Побудувати осі: на осі ОХ відобразити обсяг діяльності у грошових одиницях, а на осі ОУ відобразити витрати і дохід від продажу. В першу чергу, побудувати лінію загальних витрат, при цьому скористатися відповідним лінійним рівнянням з одним невідомим. Визначити точку беззбитковості. Після цього

побудувати лінію доходу від продажу. В результаті перетину графіків утворилися відповідні сектори, один з яких - зона збитків, а другий - зона прибутків.

Завдання 11

Умова завдання

Є такі дані про діяльність компанії (табл. 13)

Таблиця 13

Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	
Прямі матеріали	10
Пряма зарплата	5,5
Виробничі накладні витрати	3,5
Разом	19
Постійні витрати, грн.	
- виробничі накладні витрати	110000
- витрати на збут	35000
Ціна за одиницю продукції	44
Нормальна виробнича потужність за рік, од.	30000
Податок на прибуток	25%

Необхідно:

Дати відповіді на наведені нижче запитання, розглядаючи кожне питання окремо:

1. Якою є точка беззбитковості для продукції компанії (у натуральних одиницях)?
2. Який чистий прибуток (або) збиток отримає компанія, яка реалізує кількість 30000 одиниць за рік?
3. Яку кількість слід реалізувати, щоб отримати чистий прибуток 40000 грн.
4. Визначити чистий прибуток при зростанні ціни на 2% й зниженні обсягу продажу на 5%

Методичні вказівки для вирішення завдання 11

1. Точку беззбитковості і натуральних одиницях можна знайти з рівняння:

$$ТБн = \text{Постійні витрати} / (\text{Ціна за одиницю} - \text{змінні витрати на одиницю}) \quad (8)$$

$$2. \text{Чистий прибуток} = \text{Операційний прибуток} - (\text{Операційний прибуток} \times \text{Ставку податку}) \quad (9)$$

Тоді як:

$$\text{Операційний прибуток} = \text{Чистий прибуток} / (1 - \text{Ставка податку}) \quad (10)$$

3. З попередньої формули отримаємо:

$$\text{Чистий прибуток} / 0,75 = ((\text{ціна} \times \text{кількість}) - \text{Змінні витрати} - \text{Постійні витрати}), \text{ звідки кількість, яку слід реалізувати} = (\text{Постійні витрати} + \text{ЧП} / 0,75) / (\text{ціна} - \text{Змінні витрати})$$

Завдання 12

Умова завдання

На підставі даних табл. 14 теоретичного матеріалу за темою для кожного з наведених нижче варіантів визначити пропущені дані:

Таблиця 14

Варіант	Продаж, грн	Змінні витрати, грн.	Коефіцієнт маржинального доходу, грн.	Постійні витрати, грн.	Операційний прибуток, грн.
1	200000	160000	?	?	25000
2	400000	?	40	?	50000
3	?	?	35	225000	150000

Модуль 2. Аналіз, нормування і планування витрат

Тема 7. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень

Завдання 13

Умова завдання

Спортивний клуб «Металіст» хоче закупити в компанії «Салют» 100 двомісних байдарок по 900 грн. за одиницю, хоча звичайна ціна їх реалізації — 1100 грн. Бухгалтер компанії склав калькуляцію спеціального замовлення.

Таблиця 15- Калькуляція спеціального замовлення

№ п/п	Стаття витрат	Загальні витрати грн.	Витрати на одиницю, грн.
1	Основні матеріали	50 000	500
2	Основна зарплата	18 000	180
3	Загальновиробничі витрати (зокрема 60% — постійні витрати)	20 000	200
4	Витрати на збут (зокрема 40% — постійні витрати)	14 000	140
5	Разом	102 000	1020

Необхідно:

- допомогти керівництву СК «Металіст» визначитися щодо доцільності прийняття спеціального замовлення, якщо у компанії є:
  - вільні виробничі потужності (рішення оформити у таблиці 16);
  - потужності компанії повністю завантажені (рішення оформити у таблиці 17);

Таблиця 16

Диференціальний дохід	
Диференціальні витрати:	
Основні матеріали	

Основна зарплата	
Змінні виробничі накладні витрати	
Змінні витрати на збут	
Разом диференціальні витрати	
Диференціальний прибуток	

Таблиця 17

Диференціальний дохід	
Диференціальні витрати::	
- дійсні	
- альтернативні (скорочення доходу від реалізації байдарок за звичайною ціною 100 x 300)	
Диференціальний прибуток (збиток) від прийняття спеціального замовлення	

Методичні вказівки для вирішення завдання 13

На перший погляд, прийняття спеціального замовлення не вигідне компанії, оскільки принесе збитки в розмірі **12 000 грн.:** $(1\ 020 - 900) \times 100$. Але такий підхід помилковий, бо не бере до уваги, що калькуляція замовлення включає постійні накладні витрати, розмір яких на одиницю продукції знижується мірою збільшення обсягу виробництва. Оскільки загальна сума постійних накладних витрат не зміниться у разі прийняття спеціального замовлення, то ці витрати є нерелевантними для прийняття цього рішення. Отже для прийняття рішення релевантними даними є **диференціальний дохід і диференціальні змінні витрати.**

У разі, коли в компанії є вільні виробничі потужності, прийняття спеціального замовлення забезпечить компанії додатковий прибуток.

Якщо ж потужності компанії завантажені, то для виконання спеціального замовлення їй доведеться або скоротити випуск звичайної продукції, або збільшити постійні накладні витрати. У цьому разі можливі втрати, пов'язані зі ско-

роченням обсягу продажів звичайної продукції, або додаткові постійні накладні витрати теж будуть релевантними для диференціального аналізу

Завдання 14

Умова завдання

Поліграфічне підприємство "Гал текс" може готувати обкладинку в палітурному цеху (структурний підрозділ підприємства) або замовити на фабриці "Атлас" за ціною 0,30 грн. за одиницю. При самостійному виготовленні релевантні постійні витрати палітурного цеху становлять 1000,00 грн. на місяць, а змінні на одну обкладинку 0,10 грн.

Необхідно:

- визначити, при якому обсязі виробництва доцільно скористатися послугами структурного внутрішнього підрозділу (палітурного цеху).

Методичні вказівки для вирішення завдання 14

Суму витрат на придбання деталей (SB) розраховуємо за формулою

$$SB = p * x, \quad (11)$$

де p- ціна деталі;

x - кількість деталей, яку необхідно закупити.

Загальна сума витрат підприємства при виготовленні обкладинки власними силами визначається за формулою

$$SB = \Pi + 3 * x, \quad (12)$$

де Π - постійні витрати;

3 - змінні витрати на одну обкладинку.

Для визначення кількості обкладинок, при якій однакові витрати як на закупівлю, так і на власне виробництво, можна скористатися формулою

$$p * x = \Pi + 3 * x. \quad (13)$$

Тоді для визначення кількості палітурок, коли сума витрат структурного підрозділу дорівнює витратам на придбання у постачальника, розраховується за формулою

$$x = \Pi : p - 3. \quad (14)$$

При умові, що тираж менший, доцільно замовити палітурки на іншому підприємстві, а якщо більший, то виготовляти власними силами.

Тема 8. Бюджетування і контроль

Завдання 15

Умова завдання

Зведений бюджет підприємства містить такі дані:

продаж 20000 од. за ціною 30 грн за од.;

змінні витрати 20 грн. на од.;

постійні витрати 120 000 грн.

Фактично було реалізовано 24 000 од. за ціною 31 грн., змінні витрати становили 535 000 грн., постійні – 125 грн.

Необхідно:

Скласти звіт про виконання бюджету з використанням гнучкого бюджету.

Дані звести в табл. 18 й зробити висновок.

Таблиця 17   Аналіз відхилень з використання гнучкого бюджету

Показник	Фактичні результати	Відхилення від гнучкого бюджету	Гнучкий бюджет при фактичному обсязі продажу	Відхилення за рахунок обсягу	Статичний (загальний бюджет)
(1)	(2)	(3)= (2)-(4)	4	(5)= (4)-(6)	6
Обсяг продажу, од.					
Дохід від продажу, грн.					
Змінні витрати, грн.					
Маржинальний дохід, грн.					
Постійні витрати, грн.					
Операційний прибуток (збиток), грн.					

Методичні вказівки для вирішення завдання 15

Гнучкий бюджет витрат ґрунтується на формулі

$$\begin{array}{l} \text{Змінні бюджетні} \\ \text{витрати} \\ \text{на одиницю} \end{array} \times \begin{array}{l} \text{Фактичний обсяг} \\ \text{виробництва} \\ \text{або реалізації} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Загальні} \\ \text{постійні} \\ \text{витрати} \end{array} \quad (15)$$

Гнучкий бюджет продажу розраховують залежно від тієї ціни, що використовується:

Бюджетна ціна за одиницю $\times$ Фактичний обсяг продажу

або

Фактична ціна за одиницю $\times$ Фактичний обсяг продажу

Відхилення від гнучкого бюджету – це різниця між фактичними результатами діяльності й показниками гнучкого бюджету.

Відхилення за рахунок обсягу діяльності - це різниця показниками гнучкого й статистичного бюджету.

Тема 9. Облік і контроль за центрами відповідальності

Завдання 16

Умова завдання

Є такі дані по підрозділам:

Таблиця 18

Показник	Центр інвестицій		
	А	В	С
Інвестований капітал, грн.	4 200 000	2 800 000	3 600 000
Дохід від продажу, грн.	16 800 000	8 400 000	30 600 000
Прибуток, грн.	672 000	504 000	360 000
Вартість капіталу	10%	10%	10%

Необхідно:

1. Розрахувати для кожного підрозділу прибутковість інвестицій.

2. Розрахувати залишковий прибуток для кожного підрозділу і на підставі цього показника оцінити їхню діяльність.

Методичні вказівки для вирішення завдання 16

Прибутковість інвестицій – це відношення прибутку до інвестованого капіталу.

Залишковий прибуток – це різниця між фактичним (або бюджетним) прибутком і мінімально необхідним прибутком центру інвестицій. Цей мінімально необхідний прибуток іноді називають платою за капітал. Плата за капітал – це мінімальний прибуток, який має одержати центр інвестицій.

Плату за капітал визначають за формулою:

$$\begin{array}{rcll} \text{Плата за} & & \text{Інвестований} & \text{Мінімальна} \\ \text{капітал} & = & \text{капітал} & \text{норма} \\ & & & \text{прибутку} \end{array} \quad (16)$$

Формулу залишкового прибутку можна записати так:

$$\begin{array}{rcll} \text{Залишковий} & & \text{Прибуток} & \text{Плата за} \\ \text{прибуток} & = & & \text{капітал} \end{array} \quad (17)$$

Завдання 17

Умова завдання

Підприємство виготовляє пластикові каністри, які реалізує за ціною 96 грн. за одиницю. Було заплановано реалізувати 150 000 каністр. Фактично було продано 125 000 одиниць за ціною 94 грн. кожна.

Необхідно:

1. Розрахувати відхилення доходу за рахунок цін і обсягу продажу.
2. Припустимо, що бюджетний обсяг продажу базувався на очікуваній частці ринку 10%, але фактично частка ринку становила 12,5% при загальному ро-

змірі ринку 1 млн. каністр. Запланований розмір ринку був 1,5 млн. каністр. Необхідно розрахувати відхилення доходу за рахунок розміру і частки ринку.

Методичні вказівки для вирішення завдання 17

1. Відхилення доходу за рахунок ціни – це добуток різниці між фактичною і бюджетною ціною виробу та фактичним обсягом продажу цього виробу.

$$\text{Відхилення доходу за рахунок ціни} = \text{Фактична ціна виробу} - \text{Бюджетна ціна виробу} \times \text{Фактичний обсяг продажу виробу} \quad (18)$$

Відхилення доходу за рахунок обсягу продажу – це добуток різниці між фактичним і бюджетним обсягом продажу виробу та бюджетною ціною виробу

$$\text{Відхилення доходу за рахунок обсягу продажу виробу} = \text{Фактичний обсяг продажу виробу} - \text{Бюджетна обсяг продажу виробу} \times \text{Бюджетна ціна виробу} \quad (19)$$

2. Відхилення доходу за рахунок частки ринку – це добуток різниці між загальним фактичним бюджетним обсягом продажу, середньою бюджетною ціною і бюджетною часткою ринку

$$\text{Відхилення доходу за рахунок розміру ринку} = \left. \begin{array}{l} \text{Середня бюджетна ціна} \\ \text{Фактичний розмір ринку} \\ \text{Бюджетний розмір ринку} \end{array} \right\} - \text{Бюджетна частка ринку} \quad (20)$$

ТЕСТИ

Дати правильну відповідь на поставлені запитання:

1. Сегменти діяльності підприємства, для яких потрібно співставляти розмір понесених за ними витрат, - це:

- а) система калькулювання;
- б) калькулювання за змінними витратами;
- в) калькулювання за постійними витратами;
- г) ведення обліку за нормативним методом.

2. Який метод калькулювання передбачає включення у собівартість змінних і постійних витрат?

- а) калькулювання за повними витратами;
- б) калькулювання за замовленнями;
- в) калькулювання на основі діяльності;
- г) калькулювання за процесами.

3. Від прийняття замовлення доцільно відмовитися, якщо:

- а) ціна замовлення нижча, ніж сума повних витрат;
- б) ціна замовлення нижча, ніж сума змінних витрат;
- в) ціна замовлення перевищує змінні й постійні витрати;
- г) ціна замовлення перевищує постійні витрати.

4. При прийнятті рішення про зміну структури доцільно проаналізувати зміну;

- а) величини маржинального доходу;
- б) обсягу виручки від реалізації;
- в) величини змінних витрат;
- г) всіх перерахованих факторів.

5. При вирішенні питання "виробляти чи купувати" слід врахувати:

- а) виробничу собівартість;
- б) релевантні витрати;
- в) повну собівартість;
- г) неповну собівартість.

6.Облік для всіх - це:

- а) виробничий облік;
- б) управлінський облік;
- в) фінансовий облік;
- г) оперативний облік.

7.Основне спрямування управлінського обліку - на аналіз:

- а) минулих подій;
- б) майбутніх подій;
- в) минулих і майбутніх подій;
- г) подій, які відбуваються.

8.Завдання управлінського обліку полягає насамперед у підготовці й прийнятті:

- а) оперативних рішень;
- б) тактичних рішень;
- в) стратегічних рішень;
- г) всіх вищенаведених рішень.

9.Для управлінського обліку властива звітність:

- а) місячна;
- б) квартальна;
- в) річна;
- г) з періодичним інтервалом та оперативна.

10.До постійних витрат відносять витрати, що:

- а) зростають із збільшенням обсягів виробництва;
- б) не змінюються при зміні обсягів виробництва;
- в) постійно повторюються при калькулюванні собівартості одиниці продукції;
- г) всі вищеперераховані.

11.До витрат періоду належать:

- а) загальновиробничі витрати;
- б) адміністративні витрати;
- в) виробничі витрати;

г) всі вищеперераховані.

12. При виході за межі релевантності змінні витрати на одиницю продукції:

- а) не змінюються;
- б) змінюються в бік збільшення;
- в) змінюються в бік зменшення;
- г) зміни мають стрибкоподібний характер.

13. Назвіть метод, при якому здійснюють списання запасів за часом перших надходжень:

- а) ФАЙФО;
- б) нормативний;
- в) ідентифікації;
- г) середньозважений.

14. Структурна одиниця підприємства, керівник якої одночасно контролює витрати, доходи та інвестиції, - це:

- а) центр інвестицій;
- б) центр витрат;
- в) центр прибутку;
- г) центр відповідальності.

15. Результат впливу зміни розміру витрат, ціни та обсягу реалізації на прибуток підприємства може бути визначений через:

- а) співставлення звітів про фінансові результати;
- б) диференціальний аналіз;
- в) порівняння маржинального доходу.

16. Бюджет, складений на підставі бюджетних витрат і доходів для фактичного обсягу діяльності, - це:

- а) бюджет витрат на збут;
- б) гнучкий бюджет;
- в) бюджет грошових коштів.

17. Бюджет непрямих матеріалів і непрямой зарплати с:

- а) бюджетом адміністративних витрат;

- б) бюджетом загальнопромислових витрат;
- в) зведеним бюджетом;
- г) бюджетом витрат на збут.

18. Система і методи управлінського обліку:

- а) повинні стимулювати керівників до дій, що відповідають загальним завданням підприємства;
- б) повинні стимулювати керівників до дій, що відповідають тільки загальним завданням підрозділу підприємства;
- в) не повинні стимулювати керівників до дій, що відповідають загальним завданням підприємства;
- г) не повинні стимулювати керівників до дій, що відповідають тільки загальним завданням підрозділу підприємства.

19. Кому в першу чергу мають виділятися ресурси?

- а) керівникам підрозділів, які обіцяють найвищу віддачу і у виконанні їх обіцянок немає сумніву;
- б) керівникам, підрозділи яких не виконують плани;
- в) керівникам, які раніше забезпечували виконання планів;
- г) нікому з перерахованих.

20. В управлінському обліку використовується інформація:

- а) з даних бухгалтерського обліку;
- б) нормативна інформація;
- в) будь-яка інформація, що стосується прийняття стратегічного рішення;
- г) з даних оперативного обліку.

21. Інформація з управлінського обліку призначена для:

- а) зовнішніх користувачів;
- б) внутрішніх користувачів;
- в) зовнішніх і внутрішніх користувачів;
- г) всіх перерахованих користувачів.

22. Ключовим словом у словосполученні "управлінський облік" є:

- а) управління;

- б) облік;
- в) обидва слова;
- г) жодне з перерахованих.

23. Управлінський облік ведуть згідно з:

- а) державними нормативними документами, що регламентують діяльність підприємств;
- б) нормативними документами з питань бухгалтерського обліку;
- в) внутрішніми нормативними документами підприємства;
- г) усіма перерахованими вище нормативно-правовими базами.

24. Дані управлінського обліку:

- а) відкриті для зовнішніх користувачів;
- б) відкриті для зовнішніх і внутрішніх користувачів;
- в) є комерційною таємницею;
- г) використовуються тільки керівництвом підприємства.

25. Базисною територією управлінського обліку є:

- а) облік за центрами відповідальності;
- б) теорія подвійного запису;
- в) маржиналізм;
- г) бухгалтерський баланс.

26. Класифікація витрат передбачає розподіл витрат:

- а) на економічно однорідні групи;
- б) за рахунками бухгалтерського обліку;
- в) на класи;
- г) за бухгалтерськими рахунками.

27. Для цілей управлінською обліку витрати класифікуються за:

- а) різними ознаками залежно від потреб користувача інформації;
- б) бухгалтерською класифікацією;
- в) економічною класифікацією;
- г) центрами витрат.

28. До змінних витрат відносять витрати, які змінюються:

- а) при зміні технології виробництва;
- б) при організаційних змінах на підприємстві;
- в) разом зі зміною обсягів виробництва;
- г) всі вищеперераховані.

29. Релевантні витрати - це витрати, що:

- а) відносяться до собівартості продукції;
- б) не відносяться до собівартості продукції;
- в) змінюються при прийнятті певних рішень;
- г) не змінюються при прийнятті певних рішень.

30. Загальні витрати включають в себе:

- а) постійні й змінні витрати;
- б) виробничі витрати та витрати на збут;
- в) виробничі й загальновиробничі витрати;
- г) всі вищеперераховані.

31. Вичерпними витратами є:

- а) витрати матеріалів на продукт виробництва;
- о) витрати на аванси, сплачені за сировину;
- в) отримана сировина від постачальника без попередньої оплати;
- г) витрати матеріалів та заробітної плати на продукт виробництва.

32. Формування центрів відповідальності на підприємстві є:

- а) обов'язковим у всіх випадках;
- б) обов'язковим у всіх випадках, передбачених нормативною базою;
- в) необов'язковим;
- г) обов'язковим для промислових підприємств.

33. Основне завдання, яке досягається при впровадженні системи обліку за центрами відповідальності, - це:

- а) визначення статей, що контролюються окремими структурними підрозділами;
- б) створення централізованої бухгалтерії;
- в) створення децентралізованої бухгалтерії;
- г) всі вищеперераховані.

34. Яка система обліку забезпечує контроль і оцінку кожного центру відповідальності?

- а) облік за центрами витрат;
- б) облік за центрами відповідальності;
- в) система калькулювання змінних витрат;
- г) система калькулювання повних витрат.

35. Діяльність центру прибутку оцінюють лише за:

- а) обсягом прибутку до оподаткування;
- б) обсягом маржинального доходу;
- в) обсягом прибутку після оподаткування;
- г) всіма названими показниками;
- д) обсягом валового доходу.

36. При одночасному збільшенні постійних і змінних витрат на одиницю точка беззбитковості:

- а) збільшується;
- б) зменшується;
- в) не змінюється;
- г) залежить від розміру постійних витрат.

37. При якому принципі управління до уваги беруться тільки значні відхилення від бюджетних показників?

- а) відхилення внаслідок планування;
- б) звіт про виконання;
- в) управління за відхиленнями;
- г) при використанні нормативного методу.

38. Трансфертна ціна - це:

- а) ціна, виражена в іноземній валюті;
- б) внутрішня ціна підприємства, за якою один підрозділ передає іншому свою продукцію чи послугу;
- в) ціна, за якою передаються державні трансфери в матеріальних цінностях;
- г) ціна за якою підприємство реалізує свою продукцію.

39. Документ, що містить базову інформацію для планування прямих матеріальних витрат, витрат на оплату праці й виробничих накладних витрат:

- а) бюджетний звіт про прибуток;
- б) прогноз продажу;
- в) бюджет виробництва;
- г) бюджет грошових коштів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік/ Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевська, Н. В. Герасимчук. -Житомир: ЖІТІ, 2000. -416 с.
2. Голов С.Ф. Управлінський облік. Підручник. –К.:Лібра, 2003.-704 с.
3. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет. -М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. - 784 с.
4. Карпова Т. П. Управленческий учет: Учебник для ВУЗов. - М.: ЮНИТИ, 2001. - 350 с.
5. Партиг.О., Загородній А.Г. Управлінський облік: навч. посіб. - К.:Знання, 2007. -303 с.
6. Энтони Р., Рис Дж. Учет: ситуации и примеры / Пер. с англ. - М.: Финансы и статистика, 1993. - 558 с.
7. Яругова А. Управленческий учет: опыт экономически развитых стран. - М.: Финансы и статистика, 1991. - 238 с.

ДОДАТКОВА

8. Друри К. Учет затрат методом стандарт-кост / Под ред. Н.Д. Эриашвили.-М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. - 182 с.
9. Николаева С.А. Особенности учета затрат в условиях рынка: система "директ-костинг": теория и практика.-М.: Финансы и статистика, 1993.-60 с.
- 10.Скоун Т. Управленческий учет / Пер. с англ. Под ред. Н. Д. Эриашвили. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997 . - 179 с.
- 11.Лебедев В. Г. Управление затратами на предприятии: Учебник / В. Г.

- Лебедев, Т. Г. Дроздова, В.П. Кустарев; [Под общ. ред. Г. А. Краюхина].
- СПб.: Изд. дом "Бизнес-пресса", 2000. - 278 с.
12. Управленческий учет / Под ред. В. Паля и Р. Вандер Вила. - М.: ИН-
ФРА-М, 1997.-480 с.
13. Управленческий учет / Под ред. А. Д. Шеремета. - М.: ИД ФБК-
ПРЕСС, 2000.-512 с.
14. Сайт АФ "АКТИВ-АУДИТ-<http://www.aktyv-audyt.com>

Навчальне видання

Методичні вказівки до виконання практичних занять з курсу «УПРАЛІНСЬКИЙ ОБЛІК» (для студентів 5 курсу заочної форми навчання за напрямом 6.030509 «Облік і аудит», слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»).

Укладачі: Петрова Валентина Федорівна,
Андренко Олена Анатоліївна

Редактор: М. З. Аляб'єв

План 2008, поз. 87 М

Підп. до друку 02.07.2008 р.   Формат 60×84 1/16

Друк на ризографі.   Ум. друк. арк. 1,75

Зам. №   Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 731 від 19.12.2001